

LYCEI REGII HOSIANI BRUNSBURGENSIS
R E C T O R E T S E N A T U S
CIVIBUS SUIS

S.

De pronomibus demonstrativis imprimis versionum latinarum Evangeliorum.

De codice Cremifanensi et de fragmentis Evangeliorum Vindobonensibus sig. N. 383 (Salisburgensibus 400), Norimbergensibus N. 27932 commentatio.

Particula V. De codice Erlangensi N. 525—526 Particula II.^{*)} A.

I.

In pronomibus *hi his ii iis ei eis* difficile est textum assequi, quem Hieronymus ediderit. Qua de re ut disseram, a ceteris casibus proficiscendum esse puto. Habes igitur:

I. *eius qui misit* Jh 434 530 638—39 716. 18 94 1424. *viderat* Jh 918. *mortuus fuerat* Jh 1139. *cognatus eius cuius*¹⁾ Jh 1826. *ei qui vult* Mt 540. *habet, non h* — 2528. 29. *blasphemaverit* Lc 1210. *misit* Jh 524. *daemonium habuerat* Mr 516. *invitacerat* Lc 1412. *venit* 31. *eum qui potest* Mt 1028. *misit* 1040 Mr 336 Lc 948 1016 Jh 733 1244—45 1320 1521 165. *missus fuerat* Lc 2325. *habet* 125. *venit* Jh 627. *caecus fuerat*²⁾ Jh 913. *ascenderit* Mt 1726. *in eum quem misit*³⁾ Jh 629. *in eum qui dicitur locum* Jh 1917. *ad eum diem quo*⁴⁾ Mt 2438. *eam quae erravit* Mt 1812. *fecerat* Mr 532. *id quod de foris est*⁵⁾ Mt 2326. *de intus est*⁶⁾ Lc 1140. *detrius est*⁷⁾ Jh 210. *ab eo qui aufert* Lc 629. *non habet* 1926. *in eo qui habitat, sedet* Mt 2321—22. *maior eo qui misit* Jh 1316. *ex ea quae fuit Uriae*⁸⁾ Mt 16. *ex eo quod abundabat* Mr 1244. *deest*⁹⁾ Lc 214. *eo quod*¹⁰⁾ *non habebat* Mr 46. *esset* Lc 17¹¹⁾ 24¹⁰⁾ 1911¹⁰⁾ Jh 1938¹²⁾ *sit*¹⁰⁾ Lc 118 199¹³⁾ *non cognoveris*¹⁴⁾ Lc 1944. *diceretur*¹⁰⁾ Lc 97. *nosset*¹⁰⁾ Jh 224. *pro eo quod non credidisti*¹⁵⁾ Lc 120. *eo quod audierat*¹⁶⁾ Lc 238.

¹⁾ συγγενής αὐτῷ ²⁾ αὐτὸν τὸν ποτε τυφλόν ³⁾ εἰς ὃν ἀπέστειλεν ⁴⁾ ἄχρι ἧς ἡμέρας ⁵⁾ τὸ ἐκτός ⁶⁾ τὸ ἔσωθεν ⁷⁾ τὸν ἐλάσσω ⁸⁾ ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου ⁹⁾ ἐκ τοῦ ὑστερήματος ¹⁰⁾ διὰ τὸ cum infinitivo. ¹¹⁾ καθότι ἦν ¹²⁾ eo quod esset discipulus ὡν μαθητής ¹³⁾ καθότι ἔστιν ¹⁴⁾ ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ ¹⁵⁾ ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας ¹⁶⁾ διὰ τὸ ἀκούειν = ¹⁰⁾; Wordsworth-White cum plurimis libris rectius audiret. Sic ex meis Cremif., Vindob. 1024, Erl., Treverensis eccl. cathedr. 134, S. Maximini, Dresdensis A 63. Idem de subiunctivo imperfecti notandum Mr 46 ex iisdem libris; recte igitur W-Wh: haberet.

^{*)} Rei typographicae causa, scilicet eius, cuius in hoc oppido ratio habenda est, observationes de pronomibus demonstrativis commentationi de codice etcet. praemitto.

Item in plurali: *ea quae dicta sunt* Lc 145. *ea quae sunt de me*¹⁷⁾ 2237. *ea quae possidet* 1121. *eorum qui occiderunt* Mt 23 31, *aderant* Lc 2348. *eorum de quibus eruditus es*¹⁸⁾ Lc 14. *eos qui diligunt* Mt 546 Lc 632, *occidunt faciunt recumbebant missi sunt* Mt 1028 1341 149 2337. *sedebant habebant crediderint* Mr 334 655 1617. *indigebant intricabant mittuntur mittebant venerant* Lc 911 1152 1334 211 2252. *eos qui cum illis erant*¹⁹⁾ Lc 2433. *eos qui adorant crediderunt. audierunt scribendi sunt* Jh 424 831 1821 2125. *eos quos dedisti*²⁰⁾ Jh 1711. *non sapis ea quae dei sunt sed quae hominum*²¹⁾ Mt 1623. *ad ea quae testificantur*²²⁾ Mt 2662 Mr 1460. *in ea quae sub coelo sunt*²³⁾ Lc 1724. *ea quae pacis sunt*²⁴⁾ Lc 1432. *ea quae mittebantur* Jh 126. *opus sunt*²⁵⁾ 1329

Rarius est pronomen *ille*^{*}): *illi qui incidit τοῦ ἐμπεσόντος* Lc 1036; *illi qui habet* 1924, ubi tamen Wordsworth White ex Egertonensi et Epternacensi *ei* enotant; *illi qui sanatus fuerat* Jh 510 *illum qui vexabatur* Mr 515; *illam quae perierat* Lc 154; graece ubique participium scribitur. Addas: *illum discipulum quem diligebat; τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα* Jh 2120. *Vae autem illi per quem veniunt οὐὰ δὲ δι' οὗ ἔρχεται* Lc 171. Vulgata Jh 917 *de illo qui aperuit*; multi libri, in quibus Cr., Vind., Erl., Dresd., Adae, Monac. antehier., Aureus Holm., cum Wordsworth White *de eo qui*; graece: *περὶ αὐτοῦ ἔτι ἤνοιξεν*.

Sed non memini in eiusmodi enuntiatis me legere *huius qui, huic, hunc, hanc, hoc, hac, horum qui* etc. in Vulgata Evangeliorum; enotavi autem neutrum ex Colbertino Mt 2662 *ad haec quae testificantur*, ex eodem et Corbeiensi *propter hoc quod* Lc 120, ibidem *propter hoc quia* e Veronensi, *pro hoc quod* e Monacensi; de aliorum codicum et Vulgatae versione eorundem locorum *ad ea quae* et *pro eo quod* supra dixi dicamque in adn.

II. Nominativum sing. supra consulto praetermisi: Lc 743 *is cui donavit ᾧ ἐχαρίσατο*; Monac. antehier., Vindob., Rehd., Max.^{**}, COPY apud Wordsw-Wh *his, W hiis*; in Max *h* erasa. —

¹⁷⁾ τὰ περὶ ἐμοῦ ¹⁸⁾ περὶ ὧν κατηχήθης ¹⁹⁾ τοὺς σὺν αὐτοῖς ²⁰⁾ graeca structura discrepat ²¹⁾ οὐ τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων ²²⁾ τί καταμαρτυροῦσιν ²³⁾ εἰς τὴν ἵπ' οὐρανόν ²⁴⁾ τὰ πρὸς εἰρήνην ²⁵⁾ ὧν χρεῖαν ἔχομεν. Sexaginta quinque locis, quos non notulis 1—25 insignivi, textus graecus participium habet, ut *τοῦ πέμψαντος; eius qui misit, τῷ θέλοντι ei qui vult* etc. —

^{*}) Qui pronominum delectum accuratiori aestimationi subiecerit, is vix temere modo *is* modo *ille* relativo praefixum esse erodet; sed eam rem persequi ab hac quaestionis parte alienum est.

^{**}) „Max“ vel „Mx“ significat codicem membranaceum saeculi ut mihi videtur noni, in cuius pag. 9 litteris diplomatum aetatis non admodum recentis scriptum est *Codex sancti maximini, si quis eum abstulerit anathema sit in aeternum*; in p. 11 a recentiori manu *Ex libris Imperialis Monastery S. Maximinj*. Quod monasterium usque ad invasionem Gallicam stetit ad Mosellam prope Treveros fuitque ni fallor ordinis S. Benedicti. Codex constat foliis 252, quorum altitudo 34, latitudo 27 centim. efficit. Ab initio et in fine iam non integer erat, cum nescio quo saeculo eum involucro querneo et pelliceo munierunt; deerant compluria folia. Tempore invasionis videtur Confluentes transportatus esse, ubi sub tegulis aedificii quod vocatur *Alte Burg* aliquamdiu latuit. Inferiorem partem mures corroserunt, superiorem humores affecerunt; sed longe maxima pars superest. Possidet Lyceum.

Duo prima folia continent partem canonum Eusebii. Folii tertii pagina exterior, quae vacua erat relicta, habet: *INCIPIT TEXTVS EIVSDEM LIBERALIBVS. Disciplina ad (sic) discendo nomen accepit* etcet.; est initium Etymologiarum Isidori usque ad *septima astronomia quae continet legem a strorum*; 1 lit., *u*, erasa. Sub finem versus alia manus alio atramento scribere perrexit; *quicquid de ierusalem dicitur ad xpm (lineola super m) et ecclesiam refertur* etcet.; *finis ego autem sicut oliua fructificavi in Domo Dni. Dix...*; litteras duas vel tres non enucleo; cf. Ps. 5110, Eccli 2423. Pagina interior: *INCIPIT PREFACIO EIVSDEM. Plures fuisse qui euangelia conscripserunt* etcet. *ecclesiasticis viuis canendas*. Cum libris, quos W-Wh infra textum exseripserunt, praeter vulgaria ut *eructuare* (bis), *marchus* (bis), *fulgora* communia habet haec: p. 1115 W-Wh *servitutis*, 1213 *bethiniae*, 131 *diuinitatem*, 137 *erat uerbum sine hoc*, 1318 *pedes eorum*, 141 *spiritus dei*, 2 *leonis*, 3 *homini*.

Lc. 149 *is qui vocavit ó καλέσας*, his OT. Jh 513 *is autem qui sanus fuerat effectus ó δὲ ἰαθὲς*, his C; *is qui est a deo ó ὄν . . .* 646; his COTV, Mx; *is qui — erat vexatus ó δαιμονισθὲς* Lc 836 Cr. Vind. Norimb. Vercel.; omittunt cum plurimis manuscriptis Vulgata et Wordsworth-White. Accedunt Mt 721 *ó ποιῶν his qui facit* Veron; Vul et W-Wh relativum tantum scribunt, ut plurimi libri; Germanensis pluralem *hi qui fatiunt*; Mr 1444 Bobiensis *is qui eum tradebat ó παραδιδούς*; Monac relativum tantum praebet: *qui eum traditurus erat*, item Vere *qui eum tradebat*, et Colb *qui tradidit*. Vul, W-Wh, plurimi codices *traditor*.

Ille qui venit ó ἔλθὼν Jh 750; *ille homo qui dicitur ihs ἄνθρωπος λεγόμενος* 911; *discipulus ille qui testimonium perhibet ó μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν* 2124.

Praeter ordinem disputandi duos locos insero, quibus non sequente relativo falso aspiratur: Lc 828 *is ut vidit*; his W, ille G. 1527 *isque dixit*; hisque CT, at ille M et G.

III. Maior quam de nominativo sing. mase. existit de nominativo pluralis mase. dissensio:

Mr 410 *hi qui cum eo erant ó περὶ αὐτόν*; *hii* duodecim W-Wh¹⁾, item Cremif, Ehrenbreitstein, Monasteriensis, alii. 1042 *hi qui videntur ó δὲ δοκοῦντες*; *hii* Crem., octo W-Wh²⁾.

Spatium quod superfuit folii quarti explet tractatus *De signis tonitruum in XII mensibus. Mense ianuario tonitrus si insonuerit ullus praevalidus ventos nunciat ipse fore. Ast in eodem anno bellum praenunciat esse* etcet. Sequuntur Evangelia nostro ordine; prologi antehieronymiani cum brevibus servati sunt in Mr, Lc, Jh; brevem Marci litterae ex parte graecae in margine usque ad II^r partiuntur. Inter prologum et brevem Lc unam paginam explet interpretatio quinquaginta novem nominum, in quibus sunt *caesar possessio principales, pontius declinans consilium, pilatus os malleatoris, petrus agnuscens, herodes pellicius*. Epistulae S. Pauli sequuntur Apocalypsim; praemissi sunt praeter prologos S. Hieronymi canones Priscilliani. Nonnullis Apocalypsis locis glossa interlinearis addita est, interlinearis et marginalis epistulae ad Rom. usque ad 619. — Epistolam ad Hebraeos sequuntur haec: *Explicit ad Hebraeos feliciter; incipiunt duodecim capitula sinodica: Siquis non confitetur deum esse secundum veritatem emmanuel et propter hoc* etcet.; ultimi versus, qui incipit *quod vita est*, maximam partem mador corruptit. Excipit capitula duodecim *Confessio fidei. Credimus in deum patrem — praemium*. Sequitur: *Unus — inconuertibilis et inmutabilis eadem trinitas s-mp-er amen. Credimus in unum deum patrem omnipotentem visibilem — anathematizat catholica et apostolica ecclesia, explicit. Credimus in unum deum patrem omnipotentem et in unum unigenitum — aeterni subplicii. Anastasii (sic) episcopi et conf. Quicumque vult salvus esse — crediderit sa —*; reliquam partem sententiae mures comederunt, putredo initium absumpsit octo versuum, qui finiunt: *veritatem rebellis est*. Deinde alia manus minoribus litteris: *Primus ex nostris Iulianus africanus*; est initium Chronicorum Isidori omissis sine ratione sex verbis primis; *Iulianus* pro *Iulius* habent complures libri apud Mommsen, *Chronica minora (Mon. germ. hist.; Auct. ant. t. XI) p. 424*. E textu qui sequitur nunc satis habeo attulisse *uel si lotacharii ac sisebuti, mahuhiael*; cf. Mommsen p. 425 . 427. Finit *uitam ducit. fiunt*; cf. p. 490, 10; *igitur ab ezordio evanuit*; pauca quae desunt non dubito quin in folio deperdito scripta fuerint. Proclive est de Hispanica codicis origine cogitare.

¹⁾ Cum persuasum habeam, in quibusdam quaestionibus recentiores quoque libros minime contemnendos esse, et nunc ipsum, textu iam typis expresso, tres codices membranaceos bibliothecae Regiae Regiomontanae inspiciam, iis aut in spatio supra relicto aut infra textum utor ita, ut littera „a“ significem eam bibliam, quam „Caspar Praepositus plebanus in Vischhausen de patriis bonis anno Domini C^oCCCXXVI ad praedicationem suam emit quamque assignavit et de facto dedit ecclesiae suae in perpetuum possidendam“; ita fere ipse inscripsit; est N. 1074 in IV°; „b“ est N. 1610 in fol. fortasse saeculi XIII; „c“ est N. 1712 in IV°, potius exeuntis saeculi XIV quam ineuntis; etiam „a“ et „c“ totum vetus et novum Testamentum continent. — *hii* CDEEpH¹Θ¹ILRTWZ*, abc. — ²⁾ BCDEpGRTW, abc —

Lc 7 14 *hi autem qui portabant oī dē βασιάζοντες; hii decem W-Wh³*, Crem Erl Max Aur-Holm Adae Ehrenbreitstein, sed plures cum Vulgata et W-Wh faciunt. 16 26 *hi qui volunt oī θέλοντες; hii undecim W-Wh⁴* Crem Erl Adae. 22 49 *hi qui circa ipsum erant oī περί αὐτόν; hii undecim W-Wh⁵* Crem Vind Norim Ehrenbr Aur-Holm Adae; sed *ei qui* Harleianus apud W-Wh saec. VI vel VII.

Mt 8 33 Mr 5 14 *oī dē βόσκοντες; Vul et W-Wh cum plurimis libris illic pastores, hic qui pascebant; illic Mon Verc Brix Erl hi qui pascebant, Veron hii qui; hic Veron hi qui pascebant; Vaticanus apud Mai, script. vet. nova coll. III, Bob et Colb Mt 8 33 illi qui pascebant.*

Lc 7 14 *illi qui portabant Colb Palat-Tischend; Mr 11 20 Bob sic: et praetereuntes illi qui cum eo erant viderunt παραπορευόμενοι εἶδον; unde versio sumpserit qui cum eo erant nescio; Vul et W-Wh cum transirent, viderunt. Idem Mr 15 32 illi qui cum eo fixi^{*}) erant latrones oī συννεστρωμένοι; Vul et W-Wh qui cum eo crucifixi erant.*

Lc 20 34 - 35 *opponuntur filii huius saeculi oī υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου et illi vero qui digni habebuntur saeculo illo, oī dē καταξιοθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου; sed Vind unus hi autem, alter hi vero, Corbeiensis at hi, Rehd at hii, altera i superscripta.*

Lc 1 2 *oī ἀπ' ἀρχῆς ἀντόπται καὶ ὑπῆρξαι γενόμενοι; Vul, W-Wh, libri qui mihi praesto sunt (praeter Erl), Hieron. de viris inl. c. 7 et prol IV evv. dant: qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt; Erl: hi qui. Sed h in ras., ante eam litteram una vel duae deletae sunt. Fuit illi an alii?*

IV. De dativo et ablativo plur. idem quod de nominativo praedicandum est: *πολὺς παραγωγός:*

Mt 5 44 *his qui oderunt τοῖς μισοῦσιν; hii¹) Veron Monast BE (W-Wh); is W.* Sed Lc 6 27 in iisdem verbis Vere *eis; WY hii²)*. Mt 8 33 Vul *omnia et de eis qui daemonia habuerant πάντα καὶ τὰ τῶν δαίμονιζομένων; de eis etiam Hentenius; de his cum plurimis libris W-Wh; de hii³) 4 apud eosdem et Monast.* Mt 12 4 *panes quos non licebat ei edere neque his qui cum eo erant Vul et W-Wh; τοῖς μετ' αὐτοῦ; hii⁴) EW¹) et Monast; eis qui Corb et Bobiensis.* Mr 2 26 *τοῖς σὺν αὐτῷ dedit eis qui cum eo erant Vul et W-Wh cum multis, velut Vere Colb Monac, fragm. Bern., Cantabr Brix Am Adae Crem Vind Erl Mx Dresd Berol 1, Monast⁵; his Veron, Treverens. cath. 134; hii⁶) Egertonensis.* Lc 6 4 *dedit his qui cum ipso erant. hii⁶) WY, eis⁷) qui Vere Veron Colb.* — Mt 25 34 *his qui a dexteris erant τοῖς ἐκ δεξιῶν Vul et W-Wh; hii⁵) W-Wh⁸) et Monast; eis Corb.* 25 41 *his qui a sinistris erant τοῖς ἐξ ἐπιώντων; hii⁴) W-Wh⁹)*, Monast, *eis Corb.* Mt 26 51 *unus ex his qui erant cum εἰς τῶν μετὰ, hii⁴) W-Wh¹⁰)*, Monast; *eis Brix et Erl, is*

³) BICDEpGIOTWZ*, abc. — ⁴) BfCDEEpIORTWX, abc. — ⁵) CDEEpHΘIMtRTW, abc.

^{*}) Forcellinius-deVit tmesin commemorat *ut cruci eum figerent* ex Corb et Colb Mt 27 26 Quo iure ex Corb, non video; locus est e Vere Colb et Veron desumptus. Addas eadem verba e Vere Jh 19 6 et e Veron Jh 19 16; e Pal *potestatem, figere te in crucem* Jh 19 10, ex eodem *ut in crucem tolleretur, in crucem tulerunt, in crucem sublatus, cum fixissent, qui confixus erat illi in crucem, ubi fixus cruci fuit* Jh 19 16, 18, 20, 23, 32, 41; e Bobiensi ed. Wordsworth-Sanday-White (*Old-latin biblical texts*) Mr 15 13-14 *cruci eum fige*, 15 15 *tradidit figendum cruci*, 15 20 *abduxerunt eum ad figendum*, 15 24 *cruci eum fixerunt*; e Cantabrigiensi Bezae Mr 15 13-14, 15, 24, 32 *cruci adfige eum*, (15 13 et Corb 1²), *ut cruci adfigeretur, cruci adfixerunt, qui simul cum eo adfixi erant*; Mt 27 44 *qui fixi erant cum eo.* Hieron. *de v. inl. 1: adfixus cruci (Petrus), ibid. crucifigeretur.* Sed Didascaliae Apostolorum fragm. Veron. et Canonum reliquiae *ed Hauler iam habent crucifixus est sub Pontio Pilato* 64 19; 73 4.

¹) abc. — ²) abc. — ³) EEpRW, abc. — ⁴) abc. ⁵) abc. — ⁶) ac. — ⁷) b — ⁸) CE*EpRW, abc. — ⁹) CE*RW, abc. — ¹⁰) CE*RW, abc.

Cantabrigiensis, cui saepenumero relativum sufficit¹¹⁾, nisi substantivum vel participium praefert. 2671 *ait his qui erant ibi τοῖς ἐκεῖ, eis* BQ apud W-Wh et Corb f², *hiis*¹²⁾ Monast, simpliciter *eis ibi* Monac. 2754 *viso terrae motu et his quae fiebant ἰδόντες . . τὰ γενόμενα; hiis* 3 W-Wh¹³⁾, Monast;

Cod. Monasteriensis minorem tantum partem contuli. Mr 1610 *nuntiavit his qui cum eo fuerant τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις; hiis* W¹⁴⁾, *eis qui* Colb Corb f², *iis qui cum illo* fragm. Sang. Mr 1614 *iis qui viderant τοῖς θεασαμένοις* Vul, *is* Ingolstadiensis et fragmentum Pragense, *eis* Colb, *hiis* 2 W-Wh¹⁵⁾, *his* multi et W-Wh.

Lc 179 *inluminare his qui sedent τοῖς καθήμενοις; hiis* LW¹⁶⁾, *iis qui* Veron; *praelucere eis qui* Pal, *i sedentes* Verc. 218 *de his quae dicta erant περὶ τῶν λαληθέντων; de is* W; *de iis* Verc; *de eis* Pal¹⁷⁾. 233 *super his quae dicebantur ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις; hiis* W¹⁸⁾. 249 *in his quae patris sunt ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς; hiis* LW¹⁹⁾. 633—34 *his qui bene faciunt τοῖς ἀγαθοποιοῦντας, hiis* V, *his a quibus speratis παρ' ὧν ἐλπίζετε; hiis* W²⁰⁾, *eis* Pal Verc. 936 *ex his quae viderant ὧν ἐωράκασιν; hiis* W²¹⁾, *eis* Verc. 961 *renuntiare his qui domi sunt τοῖς εἰς τὸν οἶκον; hiis* W²²⁾, *eis* Verc Colb. 124 *ab his qui occidunt ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων; eis* Pal Rushw Vind; *hiis* W²³⁾. 1215 *ex his quae possidet ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, hiis* 3 W-Wh²⁴⁾, *is* Germanensis. 2314 *ex his in quibus eum accusatis ὧν κατηγορεῖτε; ex is* Monac, *de iis* Verc, *ex hiis* 4 W-Wh²⁵⁾. 2339 *unus de his qui pendebant τῶν χρημασθέντων; hiis* 3 W-Wh²⁶⁾, *ex iis* Verc. 2414 *de his omnibus quae acciderant περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων; hiis* 4 W-Wh²⁷⁾; Complures pronomen non adhibent, recte: *de omnibus quae*.

Jh 122 *his qui miserunt τοῖς πέμψασιν; eis* Pal, *iis* Verc *hiis* E*W²⁸⁾. 216 *his qui vendebant τοῖς πωλοῦσιν; eis* Pal Rehd, *hiis* E²⁹⁾, 62 *super his qui infirmabantur ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων; hiis* EW³⁰⁾. 618 *superfuerunt his qui manducaverant τοῖς βεβρωκόσιν; eis* Veron Monac, *hiis* 4 W-Wh³¹⁾.

Jh 112 Vul et W-Wh cum longe plurimis libris: *dedit eis potestatem . . his qui credunt ἔδωκεν αὐτοῖς . . τοῖς πιστεύουσιν; Verc* Monac Am, 2 W-Wh *dedit illis p—his qui*³²⁾.

1720 *οὐ περὶ τούτων . . μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευνόντων. Vul non pro eis . . tantum, sed et pro eis qui credituri sunt; W-Wh non pro his . . tantum, sed et pro eis; sic* Pal Am Dresd Ehrenbr, Trev. eccl. cath., prima manus in Vindob, altera *et pro his*; item utrobique *his* Colb Veron Crem Erl Max, duo apud W-Wh. Priore igitur loco participium *τοῖς πιστεύουσιν* unus alterve reddit *his qui*, altero *τούτων* in causa fuisse videtur, cur participium *τῶν πιστευνόντων* exprimerent *eis qui*.

¹¹⁾ Locis, quos Scrivener, *Introduction* p. XLII, enumeravit, adde: Mt 124 *non licebat ei manducare, nec qui cum eo, nisi sacerdotibus*; 2662 *nihil respondes, quid isti testantur de te*; Mr 1460 *non respondes nihil, quid isti tibi testantur*; Lc 961 *permitte mihi primum abrenuntiare, qui sunt in domum*; 1036 *quem putas proximum fuisse, qui incidit in latrones*; 1930 *ite in contra qui est castellus*; Jh 179 *non pro hoc mundo rogo sed de quibus dedisti*. Sed explicatius, quam Vulg., Cantabrig vertit Lc 1924 *τοῖς παρεστωσι his qui astabant* et 2424 *τινες τῶν σὺν ἡμῖν quidam de his qui erant nobiscum*; Vulgata et W-Wh et sine dubio ipse Hieronymus breviter *astantibus* atque *quidam ex nostris*. Lc 11 idem narrationem *de his quibus completa sunt in nobis rebus*; Vul narrationem *quae in nobis completae sunt rerum*.

Illud *διὰ τὸ* cum infinitivo, quod p. 3 in adnotatione ¹⁰ attuli, transfert *propter quod* Mt 135 Lc 86, ubi Vul et W-Wh *quia*; Mr 45, Vul et W-Wh *quoniam*; praeterea habet Lc 24 97 118 19 11.44 238; Vul et W-Wh *eo quod*.

¹²⁾ CERW, abc. — ¹³⁾ CE*W, abc. — ¹⁴⁾ abc. — ¹⁵⁾ RW, abc. — ¹⁶⁾ abc. — ¹⁷⁾ abc *hiis*. ¹⁸⁾ abc. — ¹⁹⁾ abc. — ²⁰⁾ Utrobique abc *hiis*. — ²¹⁾ abc. — ²²⁾ abc. — ²³⁾ abc. — ²⁴⁾ E*EpW, abc. — ²⁵⁾ E*EpRW, abc. — ²⁶⁾ *ex a* E*RW, abc. — ²⁷⁾ E*RW, ac; b *his*. — ²⁸⁾ abc. — ²⁹⁾ abc. — ³⁰⁾ ac; b *his*. — ³¹⁾ AERW, abc. — ³²⁾ *eis potestatem, hiis qui* abc.

Sed non desunt apud W-Wh, qui pro τούτων dent *hiis*. Cantabrig: . . . *propter istos* (περὶ τούτων) *rogo solum, sed et pro his qui* (περὶ τῶν). 1720 *non pro hiis* AE*RW; *sed et pro his* DMt.³³⁾

179 *pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti* περὶ αὐτῶν . . . οὐ περὶ τοῦ κόσμου . . . ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκας; sic Am Brix Holm Adae Max Ehrenbr, Trev. eccl. cath., Dresd, alii, Vul et W-Wh; *pro eis . . . sed pro eis* Pal Veron; *pro eis . . . pro mundo hoc . . . his* Colb; *pro eis . . . pro mundo sine hoc . . . hiis* 4 W-Wh³⁴⁾; *pro illis . . . mundo . . . eis* Monac; *pro illis . . . mundo hoc . . . illis* Vere; Cantabr: *pro eis rogo, non . . .* (cf. adn.¹¹ p. 6)

1220 *gentiles ex his qui ascenderant; hi ergo accesserunt ex τῶν ἀναβαυόντων. Οὗτοι . . . προσῆλθον. Partim τῶν et οὗτοι* vertunt *his hi*; *hiis hi* W³⁵⁾; partim distinguunt: *eis hi* Vere, *his hi* Pal Holm Crem Vind Erl (sed huius corrector unam *i* erasit) Ehrenbreitst Adae Max et alii apud W-Wh³⁶⁾.

Ceterum versiones aliae aliis locis graecam structuram solvunt. Velut Mt 544 Vul et W-Wh cum hieronymianis plurimisque antehieronymianis *orate pro persequentibus vos ὑπὲρ τῶν διωκόντων*; Bobiensis et Germanensis *orate pro eis qui persecuntur*; *pro his qui* Cypr ²/₃ apud Wordsworth LI. Idem Bobiensis Mt 515 *lucet omnibus eis qui in domo sunt πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ*, ceteri omittunt *eis*. Mt 810 idem *dixit eis qui se sequebantur τοῖς ἀκολουθοῦσιν*; ceteri *sequentibus se* Idem Mr 839 *sunt hic quidem ex eis qui adstans, ceteri quidam de hic stantibus εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων*. Mt 1628 Pal *sunt quidam ex is qui adsistunt τῶν ὧδε ἐστώτων*, Vul *quidam de hic stantibus*. Mr 622 plerique *simul recumbentibus τοῖς συνανακειμένοις*; Veronensis et Brixianus *his qui simul recumbebant*. Lc 11 Pal *narrationem de his rebus quae impletae sunt*; de Vul cf. adn.¹¹ p. 6.)

De cod. Cantabrigiensi videsis eandem adnotationem. Sed parci verborum ultra modum sunt Monac et Corbf²: Lc 249 *nescitis quod in patris mei oportet me esse ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με*, Vul W-Wh *in his quae patris mei sunt*.

V. In hac quaestione inter dativum vel ablativum pluralis ab altera parte, ab altera ceteros casus interesse aliquid, quod quodammodo nunc iam liquere existimo, id etiam planius fiet e nonnullis locis, quorum binas invenis versiones casibus discretas: Sub I legisti Mr 1617 *signa eos, qui crediderint, haec sequentur σημεῖα τοῖς πιστεύσασιν παρακολουθήσει*; Erlangensis autem, qui ad similitudinem graeci textus structuram exigit, dativo utitur, nec tamen *eis*, sed *his*: *his qui crediderint*; W-Wh nullam casus nec pronominis differentiam in suo apparatu statuunt.

Mr 540 Vul et W-Wh *assumit patrem et qui secum erant τὸν πατέρα . . . καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ*. Pal: *cum adsumpsisset patrem et eos qui secum erant*; Monac *adsumto patre et eos qui secum erant*; Brix: *adsumpto patrem et eos qui cum eo erant*; Veron autem: *adsumpto patre et his qui secum erant*.

Sub eadem rubrica I legimus Mt 1028 *nolite timere eos qui occidunt; μη φοβηθετε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων*; Cantabr autem: *ne timueritis ab his qui occidunt*. Sed in eodem versu omnes libri: *timete eum qui potest φοβήθητε τὸν δυνάμενον*; sub IV Lc 124 eadem verba graeca in omnibus libris latine expressa vidisti *ab his qui* praeter Palatinum, qui habet *ab eis qui*; idem vero Pal Lc 145 *erit perfectio de his quae dicta sunt ἐσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις*, ubi Vere *erit consummatio eorum quae dicta sunt*; Vul et W-Wh *perficientur ea quae dicta sunt*.

Mt 2754 *viso terrae motu et his quae fiebant; ea quae fiebant* relicta structura latina. Vere et Rusworthianus.

Lc 1724 Vul et W-Wh cum omnibus quos novi libris hieronymianis *in ea quae sub caelo sunt*, sed Veron Brix Monac *in his quae*. Mr 1460 *respondes ad ea quae*; Bob *de his quae*.

VI. Redeamus ad casum multitudinis rectum videamusque, ubi οὗτοι respondeat.

³³⁾ a c cum Vul. *non pro eis, sed et pro eis*; b *non pro hiis, sed et pro eis*. — ³⁴⁾ DE*EpW; bc; a *eis*. — ³⁵⁾ abc. — ³⁶⁾ BBtDΔEEp10.

Mt 1338: *bonum semen, hi sunt filii σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ; hii sunt Vat (Mai) Cantabr Germ Holm Crem Vind Adae, Trev. cath, Mx Ehrenbr Dresd Berol 1, Monast, tredecim W-Wh³⁷). 2012 hi novissimi fecerunt οὗτοί οἱ ἔσχατοι, hii Pal Germ Cantabr Adae Mx Holm Crem Vind Monast, novem W-Wh³⁸). 2021 *sedeant hi duo filii mei οὗτοί οἱ δύο υἱοὶ μου; hii Vatic Germ (cf. Wordsw., old-latin b. t, ad locum) Corb f² Rehd Crem Vind Adae Mx Berol 1, Ehrenbr Monast, undecim W-Wh³⁹). 2546 *ibunt hi ἀπελεύσονται οὗτοί; hii Brix Germ Cantabr Holm Adae Mx Erl Ehrenbr Monast Rehd (altera i supra lineam add.), decem W-Wh⁴⁰).***

Mr 415 *hi autem sunt qui circa viam οὗτοί δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν; hii Holm Crem Vind Max Berol 1, Ehrenbreitstein Monast, undecim apud W-Wh⁴¹). 416 hi sunt similiter qui seminantur οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ σπειρόμενοι; hii Holm Crem Vind Adae Mx Ehr Monast, decem W-Wh⁴²). 418 hi sunt qui audiunt οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες; hii Crem Vind Holm Adae Mx Ehr Monast decem W-Wh⁴³). 420 hi sunt qui seminati sunt οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ . . . σπαράγντες; hii Holm Crem Vind Adae Mx Ehr Monast, novem W-Wh⁴⁴). 1240 *qui devorant . . hi accipient prolixius iudicium οἱ κατασθιόντες . . οὗτοί λήμψονται; hii Holm Crem Vind Adae Ehr, undecim W-Wh⁴⁵).**

Lc 814 *quod in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt τὸ εἰς . . πῆσον, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες; hii Pal Holm Crem Vind Adae, octo W-Wh⁴⁶); hy Germ. 815 quod in bonam terram, hi sunt, qui retinent τὸ δὲ . . οὗτοί εἰσιν οἵτινες κατέχουσιν; hii Crem Vind Holm Adae, 8 W-Wh⁴⁷); 813 hi radices non habent οὗτοί . . ἔχουσιν; hii Holm Crem Vind Adae Ehr; (in Rehd altera i sup. lineam;) septem W-Wh⁴⁸). Versus incipit: οἱ ἐπὶ τῆς πετρᾶς, οἱ ὅταν ἀκούσωσιν . . δέχονται; complures versiones interpretamentum inserunt hi sunt (qui cum audierint); hii Corb f² Holm Crem Vind⁴⁹); Vul et W-Wh cum plurimis libris minus perspicue: qui supra petram, qui cum audierint. 812 *qui secus viam, hi sunt qui audiunt οἱ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες; hii Pal Holm Adae Crem Mx Ehr, 7 W-Wh⁵⁰); in Erl prima manus secus viam sunt qui audiunt, corrector hii ante sunt. Sub III exhibere nolui, quia versus ad versuum 14 et 15 similitudinem conformatus videtur, ad quam nonnulli etiam 13 redegerunt. 821 fratres mei hi sunt qui audiunt ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούοντες; hii Pal Crem Vind, fragm. Norimb, Holm Adae, septem W-Wh⁵¹); 132 *putatis quod hi Galilaei peccatores fuerint οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοί . . ἐγένοντο; hii Crem Vind Holm Adae Mx, decem W-Wh⁵²). 1940 hi si tacuerint; si hi W-Wh; εἰν οὗτοί σιωπήσωσιν; si hii Crem Vind, frag. Norimb, Holm Adae Mx, decem W-Wh⁵³), hii si Toletanus⁵⁴). 2047 hi accipient οὗτοί λήμψονται; hii Crem Erl Ehr Holm Adae Mx, undecim W-Wh⁵⁵); in Rehd prima manus hic, corr. hii. 214 *omnes hi miserunt ἅπαντες γὰρ οὗτοί; hii undecim apud W-Wh⁵⁶), Crem Vind Holm Ehr Adae Mx. 2122 dies ultionis hi sunt ἡμέραι . . ἀταί εἰσιν; hii decem W-Wh⁵⁷), Crem Adae Mx Ehr. 2417 qui sunt hi sermones quos confertis? τίνας οἱ λόγοι οὗτοί οὗς ἀντιβάλλετε; hii Pal Holm Rehd Crem Vind Erl (sed altera i expuncta) Adae Mx Ehr, novem W-Wh⁵⁸).****

Jh 65 *ut manducent hi ἵνα γάγωσιν οὗτοί; hii Crem Vind Erl Holm Mx Adae Ehrenbr, cath. Trev undecim W-Wh⁵⁹); in Rehd altera i superser. — De 1221 vide quae sub IV de*

³⁷) BCDEE^pHLORTWXZ*; abc. — ³⁸) BCEE^pHL[?]ORWZ; abc. — ³⁹) BCEH^oLORTWZ*; abc. ⁴⁰) BCDE[?]E^pLRTWZ*; abc. — ⁴¹) CDEE^pGLORWZ*; abc. — ⁴²) CDEE^pGLORTW; abc. — ⁴³) CDEE^pILORTW; abc. — ⁴⁴) CDEE^pILORW; abc. — ⁴⁵) BCDE^poLMORTW; abc. — ⁴⁶) Bf[?]CDEE^pHTW; abc; de Germ *hy* dubito; saepe enim *i* quod videtur nihil aliud est quam *i* geminatum, cuius altera littera infra producitur, in recentioribus omnibus; quam originem adhuc scriptura Batavorum ostendit. ⁴⁷) Bf[?]CDEE^pGTW; abc. — ⁴⁸) CDEE^pTW cor. uat*, abc; *i* G. — ⁴⁹) c; ab = Vul et W-Wh. — ⁵⁰) Bf[?]COTEHW; abc. — ⁵¹) BfCDEE^pTW, abc. — ⁵²) BfCDEE^pIMtTWZ; ac; b *illi*. — ⁵³) BfDEE^po[?]IORVW. — ⁵⁴) a. — ⁵⁵) BfDEE^po[?]IORTW; abc. — ⁵⁶) BfDEE^pAHIRTWZ*; abc. — ⁵⁷) BfCDEIRTWZ*; abc. — ⁵⁸) BfDEE^pHIRTWY; bc; a *isti*. — ⁵⁹) BfCD[?]EE^pGIWYZ; abc.

1220 dixi. — 1711 *hi in mundo sunt, οἱτοί . . . εἰσίν*; *hii* Pal Crem Vind, cath. Trev, Mx, undecim W-Wh⁶⁰). 1725 *hi cognoverunt οἱτοί ἔγνωσαν*; *hii* Holm Crem Vind Mx Ehr Dresd, duodecim W-Wh⁶¹). 1821 *ecce hi sciunt ἴδε οἱτοί οἶδασιν*; *hii* Crem Vind Holm Ehr Dresd, tredecim W-Wh⁶²).

Lc 936: *inventus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν*. Pal *hii autem tacuerunt*.

VII. Eandem dativi et ablativi plur. significationem persequamur:

Mt 537 *quod his abundantius est περισσὸν τούτων*, Monast EW, *hiis*⁶³). 632 *quia his omnibus indigetis ζητήσετε τούτων ἀπάντων, hiis* Monast EW⁶⁴). Lc 1230 *quoniam his indigetis ὅτι ζητήσετε τούτων*; *hiis* W⁶⁵), *his* cum lineola transversa super *i* Max.

Mt 1810 *ne contemnatis unum ex his pusillis ἐνα κ. κ. λ., hiis* W, Monast⁶⁶). Mr 941 *unum ex his pusillis ἓνα κ. κ. λ., hiis* RW, ac; b *istis*.

2240 *in his duobus mandatis ἐν ταύταις δύοσιν ἐπιτολαῖς, hiis* ElW, Monast, abc, *is* H.

2540 *uni ex his fratribus ἐν τούτων τῶν ἀ . . ., hiis* Monast, CEQW⁶⁷); 2545 *uni de minoribus his ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων, hiis* Monast, CEW⁶⁸. Contra Erl, quasi pronominis, cuius ablativus est *his*, genetivus sit *eorum*: *uni eorum fratrum meorum minimorum*; cf. V.

Mr 1460 *quae tibi obiciuntur ab his τί οἱτοί καταμαρτυροῦσιν, hiis* RW abc, *eis* 5 W-Wh⁶⁹.

Lc 1314 *in his (diebus) venite ἐν ταύταις*; *his* cum lineola transversa super *i* Max; *hiis* EW abc. 1626 *in his omnibus ἐπὶ πᾶσιν τούτοις*; *hiis* EW abc.

1823 *his ille auditis ἀκούσας δὲ ταῦτα, hiis* EEpW⁷⁰). Sed Mt 1925 *in auditis autem his ἀκούσαντες δὲ (W hiis⁷¹)* pronomem latinae dictionis causa suppletum est, ut *hoc (hoc audito), quo (audito)* Mr 217 616 etcet. — Lc 1928 *his dictis εἰπὼν ταῦτα*; *hiis* EW⁷²). Pal item *his dictis* Jh 1128.43, *ταῦτα εἰποῖσα* (Martha), *ταῦτα εἰπὼν* (Jesus); Hieron. vim auget *haec cum dixisset*, ut plures ante eum.

2128 *his autem fieri incipientibus ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι*; *hiis* ERW abc. 2418 *his diebus ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις*; *hiis* WY, a c, b *his*.

Jh 150 *maius his videbis μετῴ τούτων*; *hiis* JW⁷³). 520 *maiora his μετῴ τούτων*; *hiis* JW⁷⁴). Graecismum 1412 *maiora horum*, Hieronymo et multis veterum communem, vitat Monac: *his*. 53 *quinque porticus*; *in his iacebat ἐν ταύταις κατέκειτο*; *hiis* EW⁷⁵, *is* R, *hiis* Rehd, prior *i* uncis inclusa. 2124 *testimonium perhibet de his περὶ τούτων*; *de hiis* EEp, abc.

Mr 78 *similia his παρόμοια ταῦτα, hiis* CL; Cantabr *huiusmodi*; *hiis* bc; a: *h* cum 2 lin. transversis.

Mt 117 Cantabr: *his autem abeantibus τούτων δὲ πορευομένων*; ceteri, hieronymiani et antiquiores: *illis*; idem Lc 1227 *unum ex his (liliis) ἐν τούτων*; ceteri *ex istis*.

VIII. De versione pronominis οἱτος exposui ita, ut *iste* commentationis parti inferiori reservarem; nunc de αὐτός interpretando referam: in dativo et ablativo plur. plerumque redditur vel *illis* vel *eis*, et hoc *eis*, quod sequente relativo sub IV—V multo rarius quam *his* invenisti, sine relativo in omnibus libris sive antehieronymianis sive hieronymianis tam saepe recte scribitur, ut non possis quin credas constantem aliquam legem subesse, quam librorum oscitantia vel arbitrium interpretum rarissime tetigerit. Sexcenties enim vides *ab eis* Mt 24.7 61 915 etc., *apparuit eis* 27, *dixit eis**) 37 826 928 123.25 etc. Rarissime igitur ab hac norma recesserunt, velut:

Mt 21^a Vul et W-Wh cum plurimis: *si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet (asina et pullo)*; αὐτῶν χρεῖαν ἔχει; *hiis* EW⁷⁶), Monast; *hys* Max⁷⁷. Qui autem dictionem,

*) De formula *ait ei, eis* multo rarius quam *ait illi, illis* occurrente infra dicetur.

⁶⁰) BfCDJEEpGIORSW; abc. — ⁶¹) BfCDJEEpΘIRTWZ; abc. — ⁶²) BBfCDJEEpΘIORWZ⁶; abc. — ⁶³) abc. — ⁶⁴) abc. — ⁶⁵) abc. — ⁶⁶) abc. — ⁶⁷) abc. — ⁶⁸) abc. — ⁶⁹) BDEpMtO. — ⁷⁰) abc. — ⁷¹) abc. — ⁷²) abc. — ⁷³) abc. — ⁷⁴) abc. — ⁷⁵) abc. — ⁷⁶) abc. — ⁷⁷) videtur ab Y eo tantum discerni, quod hoc paullo ante habet punctum superpositum.

quae genitivum poscit, praetulerunt, non scripserunt *horum*, sed *eorum*: quia Dominus operam *eorum desiderat* Corb f¹ et f², Vatic (Mai), Monac, Veron; *opera eorum* Verc et Germ. — Mr 1223 Vul et W-Wh cum plurimis: *cuius de his erit uxor? τίος αὐτῶν ἔσται; de hiis RW²⁰*), *de eis* Kenanensis; Verc *cuius illorum*; Corb f² *cui eorum*. Mr 1612 Vul: *post haec autem duobus ex his ambulatibus ostensus; δύοὶν ἐξ αὐτῶν*; W-Wh cum multis libris *ex eis²¹*; sic etiam Verc Crem Vind Erl Adae Max Ehrenbr Dresd Rehd Colb; *ex his* Corb f² Holm, cath. Trev. et nonnulli apud W-Wh; *hiis* R.

Jh 1712 Vul *Quum essem cum eis, ego servabam eos . . . Quos dedisti mihi custodiri et nemo ex eis perit μετ' αὐτῶν—αὐτοῦς—οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν*. Cum Vul consentiunt Veron Foroicl Cantabr Adae, JR apud W-Wh; *illis illos illis* Monac; *illis eos illis* Verc; *eis illos is* Pal; *eis eos ipsis* Corb f²; *eis eos his* Colb Am Fuld Crem Erl Holm Ehr Dresd etcet; in cod. cath. Trev. tertio loco fuit *eis*, corrector fecit *his*; sic W-Wh. Qui igitur *his* scribunt, item ut Corb f², distinctius, quam textus graecus, ad initium versus respiciunt. — Mt 2013 *uni eorum dixit ἐνὶ αὐτῶν*; solus Palatinus *uni ex his*. 2235 *interrogavit eum unus ex eis εἷς ἐξ αὐτῶν; ex ipsis* Kenanensis, *ex illis* Monac, *ex his* Pal et Vat (Mai). 252 *quinque ex eis πέντε ἐξ αὐτῶν; ex his* Cantabr. 2748 *unus ex eis, εἷς ἐξ αὐτῶν; ex illis* Kenanensis, *ex his* Cantabr. Lc 442 Pal *ne discederet ab his ἀπ' αὐτῶν*; ceteri omnes *ab eis; ab his*, ad hic relatum, ineptum est: *turbae detinebant eum, ne —*.

Mt 2334 *καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε . . . καὶ διώξετε*. Vul et W-Wh: *ideo ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas, et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabit . . . et persequemini*; sic Brix Colb Corb f¹ Germ Foroicl, alii, recentiores fere omnes; mihi *ex illis . . . et ex illis*, quae est lectio Epternacensis, Lichfeldensis, Rehd et cath. Trev, a gravitate textus graeci magis commendatur, quam Vulgatae variatio. Alii pronomine semel utuntur: *ex illis* Vatic (Mai), Monac Veron Corb f², Egerton; *ex eis* Pal; quod Cantabrigiensis semel dat *ex his*, e graeco eius textu repetendum est, qui unum *καὶ ἐξ αὐτῶν* habet, quapropter eundem textum decurtatae quae hodie videtur versioni sex illorum codicum subesse censeo.

IX. Articuli vice fungitur *hi* Lc 1717 in antehieronymianis: *οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ ἐννέα ποῦ;*; *hi decem mundati sunt; novem ubi sunt?*

Mt 2024 *ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκησαν; illi decem indignati sunt* EpLQ.

Sed Mr 1041 *ceteri decem* Corb f2 Colb Verc Monac Holm Cantabr lectioni *οἱ λοιποὶ δέκα* debetur; Vul et W-Wh cum hieronymianis et optimis graecorum simpliciter: *decem*.

Confer *eis ibi* supra p. 7 lin. 2.

De aliis locis confer Roensch, *Itala und Vulgata*, p. 419–20.

Articulum, graeca voce ἀρσρόν versa, primus apud Romanos nominavit Plinius (Probi instituta artium, Grammatici latini ed. Keil, tom IV. pag. 133), sed iam Varro multis locis et Nigidius Figulus apud Gellium (N. A. XIII. cap. 26 §. 4 Hertz) ad casus, numeros, genera nominum distinguenda pronomine *hic* usi sunt, quem usum iam definivit quodammodo Varro de l. l. IX. pag. 485 Speng.: *ea virilia dicimus, quibus praeponimus hic et hi, et sic muliebria, in quibus dicere possumus haec aut hae*.

Illa, de qua p. 6 **IV** dixi, perturbatio duplex est; cernitur enim **a** pronominum *is* et *hic* variatione, quorum prius in omnibus casibus numeri singularis, nominativo pluralis generis neutrius et in genetivo et accusativo pluralis omnium generum praevallet, alterum praevalere videtur in nominativo pluralis generis masculini et in dativo et ablativo pluralis omnium generum; **b** simplicis et duplicis *i* differentia: *hi hii, his hiis*.*)

²⁰) ac;b *his*. — ²¹) abc.

*) Quod ad *hy hys* attinet, supra ex uno alterove libro enotata, *y* littera non videtur esse graeca, sed *i* geminata; ubi in iis extrema linea *hys* non capiebat, dirimebant *hi is*.

Haec altera perturbatio minuetur, si rubricas **III** et **VI** p. 5 et 8 cum **IV**, **VII**, **VIII** contuleris: in *hii* multo saepius incidis, quam in *hiis*; qui ex antiquioribus libris a doctis librariis accuratius scripti sunt, nihil eo setius fere omnes passim *hii* habent, *hiis* rarissime; recentiores utrumque saepissime, velut codex W editorum Wordsworth-White p. XIV 26, „a Willelmo de Hales anno 1256 scriptus,“ Regiomontani tres abe, Monasteriensis;*) pauci, velut Amiatinus, graeco-latinus Sangallensis ab omni eiusmodi vitio liberi sunt. Tischendorffii verba p. XXX: „nom. pl. saepe est *hii*“ certe in evangeliiis contra Henrici Juliani White, qui nullo loco dedit, testimonium stare non poterunt.

Ab Evangeliiis, unde profecti sumus, facile etiam ad *Didascaliae Apostolorum fragmenta Veronensia latina et Canonum qui dicuntur Apostolorum et Aegyptiorum reliquias*, quas primum edidit EDM. HAULER anno MCM, devertemus. Si pronomina spectas ea, de quibus nobis agitur, hae scripturae te offendent:

*Hii** igitur beatificabuntur 385, sententia respicit ad superiora, item quae sequuntur quinque: *hii** sunt de quibus dixit Dominus 4518; *hii** sunt de quibus statuit Dominus 4610; *hii** enim sunt aduersarii et contrarii ecclesiae 4535; *hii** ergo spiritum sanctum blasphemant qui omnipotentem Deum blasphemant 4629; *hii** sunt qui iam condemnati sunt 472; [h]ii qui intra domum eius sunt, [h]ii qui foris domum sunt 1030.35; [h]ii qui sani sunt 1911; [h]ii qui dicunt 5729; [h]ii qui beneducti sunt 684; [h]ii qui credunt 7933. Stellula, ut editoris verbis utar, significatur id vocabulum in apparatu sive in altera editionis parte tractatum aut commemoratum iri; uncis quadratis abicienda includuntur. De qua re quid sentiam, infra patebit; antea alias eiusdem codicis palimpsesti scripturas exhibere oportet: *hi* qui tradiderunt nobis seniores 7926.

eis qui indigent dabit omnibus 283. *ab eis* quae iactantur blasfemiis 914. *eis* hominibus qui oboediunt 210. *sine sapientia* sunt 720, *in uinculis erant* 2819, *docent* 3114, *discipuli* sunt 422, *percipiunt* 7421, *credunt* 6811, *sperant* 7116, *temptantur* 665, *ab eis* qui docent 3114, *sapiunt* 7834; *eis* quae infirmantur 356. — Sine relativo: *eis* 330.34.414.119.187.19.1930.2215.16.2724.2926.3714.393.455.5017 bis, 18.5611.5623.41.7611; *ab eis* 1928.3323; *cum eis* 1110. *pro eis* 645;

his qui peccauerunt 327 193 2020. *sine misericordia* sunt 624. *parati* sunt 136. *duro corde* sunt 1627. *aegrotant* 1914. *desiderant* 2619. *crediderunt* 4621. *in lege testimonium, uitam esse in ea* *his* qui utuntur eam 5135. *his* qui condemnati sunt 5326. *habent* 5713. *uae* *his* qui habent 3725. *his* qui digni erant 6317. *audiunt* 6411.13. *praesunt* 6625. *his* quae dantur utentes 2432. *similes* *his* qui ab Esaia significantur 3117. *ab his* qui tales sunt 1124. *cum eodem* sunt* 928. *sperant* 5714; *rb* *his* a quibus recesserit 5812. *cum his* qui conuersantur 573. *de his* qui tribulantur 3629. *non credunt, abnegant* 3922 — 23. *penitebitur de his* quae egit 1221. *de his* quae accipiuntur 3831. *fluxerunt* 4220. *sunt* *secundationis* 5513. *dicta* sunt 6315. *in his* quos elegisti 6835. *pro his* qui dant illi 382. *pro his* quibus petit 33. *de his* quae singulis decreta sunt loca 6628. *cum his* qui praesentes fuerint episcopi 6817.

En frequens dativi et ablativi *his* sequente relativo usus! Videamus igitur de ceteris casibus.

Is qui expulsus est 202. *ea* quae patiebatur 626. *id* quod (nom. vel acc.) 384. 3910. 537—8. 5716. 6029. 6632. 7218. — *dignae eius* qui eas uocauit 313. *rememorans eius uiduae cui testimonium*

*) Quod de omni fere contextu eius, non ut sub **IV** de parte tantum hoc praedicare possum, eximiae Subregentis Seminarium Clericalis Monasteriensis, Francisci Rampelmann, liberalitati debeo. *Dilectus pater dominus Henricus Ahues dedit fratribus, quando primo misit eos wesaliam*; de quo cf. „Realenc. für prot. Theol. u. Kirche“ ed. III., vol. I. sub *Ahues*. Liber potest saec. XIV esse.

fertur 3323. *memor sit qui offert eius qui illum uocauit* 756. — *pepercerit ei qui peccat et permittit eum manere* 1130. *ei qui idolatra fuit* 2319. *praeest* 2628. *ordinatur* 6824. *ei quae circumuenit eam cogitationi* 3223. *eum qui me misit* 1835. *conuertitur* 2024. *expulsus est* 2033. *non erat Levita* 262. *optulit* 7617. *temptat* 8029. *spiritum eum, cuius participes sunt* 7217. *ad eum qui illum reiecit* 597. *ad eum locum qui* 4027. *propter eum qui inuentus est error* 687. *super eum qui* 228. — *eam quae concessit, non cessit* 302-3. *eam virtutem quae a te est* 69. *eam imaginem quae* 6735. *reminiscens eam quae super penitentes est bonitatem* 2035. *eam, quae . . est, regalem eucharistiam offerte* 6116. *eam, quae permansit traditionem custodiant* 685. *significat eam quae in nobis est fide(m)* 7827. *immo fides, ut in eadem formula designabat eam quae nunc in nobis est fides* 8027 et in exemplis quae sequuntur: *non grauet eam quae in eum facta est caritas* 3720. *praedicans eam quae futura est resurrectio* 4018. *crediderunt in eam quae sine errore est vera religio* 12 — *dicente eo qui dat* 7430. *ab eo qui habet* 5712. *exterminare temptat* 7829. *in eo qui sedet* 584. — *in ea muliere quae peccauerat* 2415. *ab ea quae in Deo est spes alienabitur* 204. *in ea* quae sine Deo est peruersio* 4716. *rationem ab ea quae in uobis est dispensatione exigere* 2435. — *in eo balneo ubi* 85. — *ex eo quod accipiunt* 324 — *ex eo quod (coniunctio) observationes custoditis, uacatio erit* 5916. *eo quod (coniunctio) non eis miscemur nec compopulamur cum eis* 118. *eo quod non faciebant (coni.)* 6331.

In plurali: *ea* (nominat. et accus.) *quae contraria sunt* 117. *praecesserunt* 215. *animam habent* 4413. *praedicta sunt* 4710 7123 727. *saluant, non saluant, iuant* 5431-33. *immortalitatem praestant* 63. *expediunt* 667. *iubentur* 7213. *eis mandauit* 334. *ea quae necessaria sunt instrumenta* 3719. *in lege sunt munda* 4416. *futura sunt dona* 4225. *ea quidem quae uerba fuerant* 6730; (*eorum qui*)* 328; *structura non intellegitur.* — *earum uiduarum quae tales sunt* 3125. *eos qui nocent* 224. *de plebe ei crediderunt* 44. *utuntur eam* 616. *cum eo sunt* 1216. *peccauerunt* 1231. 1629. 32. 196. 248. 408. *peccant* 206. *tribulantur* 2612. 6616. *conuertuntur* 2410. *uenient* 4514. *iam tenti sunt* 4529. *intellegerunt, laesi sunt* 4715. 19. *illum possident* 577. *requiescunt* 624. *ambulant* 6529. *contemnunt* 6531. *possunt* 6618. *praesunt* 6812. *crediderunt* 7011 *eos fratres qui habent* 6525. *eos, ad eos qui tales sunt* 21. 28. *aduersus eos qui errauerunt* 4510. *per eos qui non sunt baptizati* 5816. *eas quae tales sunt; eas quae tales sunt mulieres* 79. 29. *eas quae tales sunt stultas observationes* 6234. *eas quae meliorant* 358. *eas domos ubi* 354.

Lectiones euangeliorum et hieronymianae versionis et aliarum aliquot novisti; quaeret fortasse quispiam, num in iis scriptis, quae ipsius sint Hieronymi, eadem varietas advertatur. Fateor libri *de uiris illustribus* mihi eum tantum apparatus ad manum esse, quem publici iuris fecit BERNOULLI (1895). *Epistula ad Damasum* et *prologi quattuor euangeliorum ex comm. in Matthaeum* in multis codicibus traduntur; ad alia scripta nunc suppellectilem non habeo praeter infra indicatam.

Prologus: *ob eorum causam qui crediderant; ea quae audierat; is (Ioh.) cum esset, sine relativo.*

Epistula ad Damasum: cur non ea quae male edita . . sunt, corrigimus? Praetermitto eos codices quos adserit contentio. Ita calamo temperauimus, ut, his tantum quae sensum uidebantur mutare correctis, reliqua manere pateremur; Epternacensis: hiis. — Ille qui duobus ex tribus locis eminentiam quandam significat: illa (inter exemplaria toto orbe dispersa) quae cum graeca consentiant ueritate; illa uera interpretatio quam apostoli probauerunt.

Bernoulli in nostra re discrepantiam librorum non exhibet: *se eius esse loci cuius sit cap. 12; eo tempore quo* 5 bis, 64, 76; *eo die quo* 67; *eo quod cum subiunctivo dixerit, deseruiret dicat* 37, 54, 63; cf. nostram adnotationem 16 sub I;

sectatores eorum qui putant prol.; doctor eorum qui suscipiunt 13; *nonnullos eorum qui uiderant* 17; *non formidabo eos qui minantur* 45; *ad eos qui erant* 16; *ad persequendos eos qui credi-*

derant 5; aduersum eos qui sequuntur, qui faciebant 38, 43; inter eos qui scripserunt 31; propter eos qui crediderunt 3; ea quae scripta sunt 55;

etiam hi qui discrepabant ab illis 35; voluit pronomina inter se opponere.

manifestum his qui legerint 9; (dedit) his qui oderant 19; ab his qui uolunt 101; de his qui lapsi sunt, qui scriptitant 66, prol.; de his quae non legi prol.; de his quae sensu precamur 11; nihil de his quae uidentur desiderans 16; apparuit eis 13; congratulantis eis 38; dixit eis 16; ignosce eis 2; interpretaretur eis 54; qui sunt cum eis 10; eis inputetur 5; nullo horum septem locorum relativum sequitur; octies habes *his qui*; nusquam vel sine relativo vel cum eo *ii iis*, — 47 sub *iisdem principibus*.

97 in hoc habetur detestabilis, quod Liberium . . . sollicitauit.

Hieronymi libro lecto sponte Gennadium conferes; habet *eo sono quo est* in cap. 66; *eo quod* 48¹⁾; *de eo quod odio sint, scriptum est, dicit* 4. 40. 61; *ora eorum qui, ex numero eorum qui* 1; *eos qui, aduersus eos qui* 2. 8. 23. 27. 85. 86. 91. Idcirco octauus (liber) de his quae sub fine mundi uentura 95 simile uidetur *iis*, quae ex euangeliorum codicibus sub IV—V attuli. Sed in cap 16 *Faustinus scripsit aduersus Arianos libros septem, his eos maxime scripturarum testimoniis arguens quibus illi prauo sensu utuntur* certe pronomina discriminare uoluit. — Semel enotavi 25 *eis: aduersus . . . et eius magistrum, ostendens eis, esse* etcet. — Ne nimis multa uocabula, septem, a uocali inciperent, *his* scripsisse uidetur 11: *edidit . . . sententias obscuras et, ut ipse in his ait, solis . . . cognoscibiles*. — Ille qui ab *is* qui differre uidetur 33; *ut ille solus corruptibilitati non subiaceat qui solus habeat immortalitatem*, et 17 *inter quas (epistolas) praeminent illae quas . . . dedit*; et 27 *nec domino dignum, rebaptizari illos qui in nomine simpliciter Christi baptizantur*. —

Facile uides, pronominum quaestionem absolutam non esse; propediem et de aliis libris agemus, qui hodie ad manum non sunt, et de inscriptionibus quibusdam, imprimis de legibus Salpensana, Malacitana, coloniae Iuliae Genetivae, cum antiquioribus monumentis legalibus²⁾ et tabulis honestae missionis q. v. comparatis.

¹⁾ Ad Theodosium panegyricum *eo maxime quod fide et oratione . . . uicer[e]t*; sic editor; uoluitne *uinceret*? Quod e codice refert *uicerit* p. LIII, Gennadii est; cf. Hieronymum.

²⁾ Locos quosdam nunc iam exscribo, eos tantum, quibus demonstrativum relativo excipitur; ne semel quidem ibi vel scribae vel incisores aspirauerunt perperam vel de pronomine *hic* cogitauerunt. Cave uero litteras *e* et *i* sociatas ubique eodem sono efferas: nisi asteriscum addidi, semper *ei* est Lucilii illud *i pingue*, i. e. una uocalis *i* inter nostram *i* et *e* media; ubi addidi, est diphthongus *e—i*, quemadmodum etiam in nominis, quod est *oleum*, genetivo *olei* et in nominis, *reus* genetivo *rei* et nominativo pluralis ablatiueque *rei, reis* litterae *e* repetitionem VII. et VIII. urbis saeculo uitauerunt.

Lex repetundarum: *C viros ex eis*, quei . . . in eum annum lectei erunt, legat*. Lex agraria: *eis* hominibus agrum in Africa dederunt, quos stipendium pendere oportet; inviteis eis*, quae ei possidebunt*. In eadem nomin. pluralis: *ei* agrei, quei supra scriptei sunt*. Lex Cornelia: *de eis*, quei cives Romanei sunt, praekonem legunto; eis* viatoribus, quei lectei erunt*. Lex Antonia: *ieis consulibus, quei supra scriptei sunt* (bis); *nei quid portori ab ieis capiatur, quei vectigalia redempta habebunt*. Lex Rubria, fragm. Veleianum: *nise iei, quos inter id iudicium accipietur, ieis nominibus fuerint, quae supra scripta sunt*. Fragm. Atestinum: *de ieis rebus, quibus iudicia data erunt*. Lex Iulia: *ex eis* consulibus, ad quos professiones fieri oportebit; in eis* locis, quae . . . erunt; eis*, quorum ante aedificium ea uia erit, denuntietur; eis*, quei ea conducta habebunt, ut uti frui liceat; eis* diebus, quibus faciet*. — Formae *iei, ieis, ei, eis* pariter sunt bisyllabae. — Relativo non subsequente demonstrativum in illis titulis non differt; cf. VIII supra p. 10, ubi secus est.